

راپورت:

رهوشي سهلامهتي و تهنډروستي
پيشهبي له عيراق و هيري مي
گوردستان له سالي 2025 دا

تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی (OHS) لایەنێکی گەرمی بەرپۆه‌بردنی شوینی کار و خۆشگوزەرائی کرێکارانە. کۆمەڵێک یاسا و سیاسەت و پرۆسای بەرفراوان لەخۆدەگرێت کە ئامانجیان پرێگریکردنە لە برینداربوون، نەخۆشی و گیان لەدەستدان پەیوەست بە کارەوه. پرۆشوینە کاریگەرەکانی OSH نەک تەنها کرێکاران دەپارێزن بەلکو بەشداری لە زیادکردنی بەرھەمھێنان، کەمکردنەوهی ئامادەنەبوون، و باشترکردنی ئەدای گشتی پرێکخراوەیی شوینەکانی کار. ئەولەیه‌تدان بە سەلامەتی و تەندروستی کرێکاران بۆ گەشە ئابووری بەرەوه‌وام و گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی زۆر گەرم.

زۆرجار ولاتانی گەشەسەندوو پووبەرووی ئاستەنگی گەورەتر دەبنەوه لە جێبەجێکردنی پرۆسای کاریگەرەکانی OSH بەهۆی سنوورداریبوونی سەرچاوە و ژێرخانی نەبوونی هۆشیاری، پراھێنانی ناتەواو و بارودۆخی کارکردنی ناستاندارد بەشداری لە بەرزبوونەوهی پرێژەیی پووداو و برینداربوون. پێشکەوتنە تەکنەلۆژییەکان و پەرەسەندنەکانی ژینگەیی کارکردن مەترسی نوێی پیشەیی دەھێننە کایەوه، لەوانە جێگرتنەوهی کرێکار بە ئامێرە ئۆتوماتیکیەکان، فشارە دەروونی کۆمەڵایەتیەکان و مەترسییە تەندروستیە سەرھەلداوەکان (بۆ نموونە، نانۆتەکنەلۆژیا). بەشیکی بەرچاوە لە هێزی کاری جیھانی لە ئابووری نافەرمیدا کاردەکەن، گرێبەستی فەرمی دامەزراندن و پاراستنی یاساییان نییە. کرێکارانی نافەرمی پووبەرووی مەترسی زیاتری OSH دەبنەوه بەهۆی دەرکردنیان لە چوارچێوە یاساییەکان کە دەستەبەرییەکانیان بۆ داڕێژن دەکات.

پرێکخراوی نیودەولەتی کار، ستانداردە نیودەولەتیەکانی کار، لەوانەش پرێکەوتننامە و پێشنیارەکان، بۆ پاراستنی مافەکانی کرێکاران و باشترکردنی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی لە ئاستی جیھانیدا پەرەپێدەدات و بەرھەوپییش دەبات. پرێکەوتننامە سەرھەکییەکانی پەیوەست بە OSH بریتین لە پرێکەوتننامە ١٥٥ (سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی) و پرێکەوتننامە ١٨٧ (چوارچێوەی پەرەپێدان بۆ سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی). حکومەتەکان لە سەرئەسەری جیھان چوارچێوەی پرێکخستنی OSH دادەمەزرێنن بۆ دڵنیابوون لە پابەندبوون بە ستانداردەکانی سەلامەتی. دەزگاکانی پرێکخستنی نیشتمانی ئەم ستانداردانە جێبەجێ دەکەن، پشکین ئەنجام دەدەن و سزاکانی پابەندەبوون جێبەجێ دەکەن. عێراق لە ساڵی ٢٠١٥ ھوێ پرێکەوتننامە ١٥٥ ی پەسەندکردووە، بەلام تا ئێستا پرێکەوتننامە ١٨٧ ی پەسەند نەکردووە.

تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی نیگەرانییەکی گرینگە لەسەر ئاستی جیھانی، کاریگەری لەسەر خۆشگوزەرائی کرێکاران، ئابووری و کۆمەڵگاکان بە گشتی ھەیە. لە کاتیگدا پێشکەوتنی بەرچاوە لە جێبەجێکردنی پرۆشوینەکانی OSH بەدەست ھاتوو، تەھدیدیاتەکان بەرەوه‌وامن، بەتایبەتی لە ولاتانی تازەپێگەشتو و لەگەڵ مەترسییە سەرھەلداوەکان. ھاوکارییە نیودەولەتیەکان، چوارچێوەی پرێکخستنی

پرێکخراوی ئاستی و ئازادی

رپۆرت:

رەوشی سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی لە عێراق و ھەریمی کوردستان لە ساڵی 2025 دا

نیشتمانی، و بەرزکردنەوهی ھۆشیاری لە نیوان خواھنکاران و کرێکار و کارمەندان کلیلێ بەدەستھێنانی ژینگەییەکی سەلامەتتر و تەندروستتری کارکردن بۆ ھەمووان. ھەول و ھەوێنەکانی بەردەوام لە تەندروستی و سەلامەتی پیشەبەردا زۆر گرنگە بۆ دەستەبەرکردنی گەشەپێدانی بەردەوام و پاراستنی مافەکانی کرێکاران لە سەرئانسەری جیھاندا.

ئەم راپۆرتە ھەولەدات تیشکبختە سەر واقیعی رەوشی سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی لە رووانگە چاودێریکردنی پیشەکارانی کان و خۆبەدەستی یاسا و رەشنووسی یاسا و رێنماییەکان. خستەرووی ھەندیک داتا لەسەر ژمارەیی قوربانیاانی نەبوونی سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی و شیکردنەوهی دۆخەکە.

لە چوارچێوەی پرۆژەیی ھاوبەش لەگەڵ رێکخراوی فریاگوزاری میلیلەتی نەرویجی ئەم کارە ئەنجامدەدرێت.

ھەڵسەنگاندنی گشتی رەوشی سەلامەتی پیشەیی لە عێراق و ھەریمی کوردستان

رەوشی سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی لە عێراق و کوردستاندا لەباشترین حالەتدا نیە. لەبەر ئەوهی تا ئێستا چوارچێوەی یاسایی شیاوی نیە.

لەعێراقدا ئەگەر چی سەنتەری نیشتمانی ھەیە بۆ تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی، بەلام ھیشتا نەتوانراوە یاسایەکی تاییەت لەو بارەییەوه ھەبێت، ھەرچەندە لەسالی ۲۰۲۴ سەنتەری نیشتمانی بەھاوبەشی لەگەڵ وەزارەتی کاری عێراق رەشنووسی یاسایەکیان ئامادەکردوو بۆ پاراستنی سەلامەتی و پیشەیی بەلام ئەنجووومەنی نوێنەراانی عێراق ھیشتا نەیکردۆتە یاسا. لەھەریمی کوردستانیش لە سالی ۲۰۲۴ بۆ یەكەمین جار رێنمایی سەلامەتی و تەندروستی بۆ لیژنەکانی سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی لە وەقائعی کوردستان بڵاوکرایەوه. بەلام لە واقیعدا ھیشتا رەنگدانەویەکی ئەوتوی نەبوو لە پاراستنی گیانی کرێکاراندا. ئەگەرچی ھەردوو حکومەتی عێراق و کوردستان بەھاوبەشی لەگەڵ رێکخراوی کاری نێو دەولەتی بریاری سیاسەتی سەلامەتی و تەندروستی پیشەییان دا لەکەرتی کشتوکالی، بەلام لەواقیعدا کرێکارانی کەرتی کشتوکالی نە بە کرێکار ئەژماردەکرین، نەش ئاگاداری ئەو سیاسەتەن.

سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی (OSH) لایەنیکی چارەنووسسازە بۆ دەستەبەرکردنی بارودۆخی کارکردنی سەلامەت و تەندروست بۆ کرێکاران لە عێراق و ھەریمی کوردستان. بەلام دیمەنی ئیستای OSH بەھۆی تەحەدای بەرچاوه دەنالینیت کە رێگری لە پەرەپێدان و جێبەجێکردنی رێشوینی سەلامەتی کاریگەر دەکات. ئەم راپۆرتە ئامانجیەتی رۆشنایی بختە سەر ھەندیک لەو پرسە

سەرھەکیانەیی کە لە کەرتی OSH بەدیدهکرین.

۱- نەبوونی چوارچێوەی یاسایی تۆکمە بۆ پاراستنی سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی لە عێراق و کوردستان. ھەبوونی ھەندیک رێنمایی کە لەبەر نەبوونی یاسا ھێزێکی ئەوتوی نیە لە پاراستنی گیانی کرێکاران.

۲- نەبوونی چاودێری تاییەت لە عێراق و کوردستان تاییەت بە چاودێریکردنی رەوشی سەلامەتی و تەندروستی شوێنی کار، کە دەسەلاتیان ھەبێت لەوهی کە بتوانن رەوشەکە باشتر بکەن. ئەوهی ھەییە کە چاودێرانی کار بەو کارە ھەلدەستن و بەھۆی کەمی ژمارەیان و زۆری ئەرکە سەرھەکیانەکانیان تا ئیستا نەتوانراوە کە رۆلی گرنگ بگێرن لە پاراستنی گیانی کرێکاران.

۳- نەبوونی داتا و زانیاری دروست: نەبوونی داتای ورد و ھەمەلایەنە سەبارەت بە دۆخی OSH لە عێراق و ھەریمی کوردستان تەحەدایەکی بەرچاوی دروست دەکات. بەبێ داتای جێی متمانە، دەستنیشانکردن و ئەولەویەتدان بە مەترسییەکانی OSH، دیاریکردنی ھۆکارەکانی رووداوکان و داڕشتنی رێشوینی خۆپارێزی گونجاو ئەستەمە. پێویستیەکی بەپەلە ھەییە بۆ ھەڵسەنگاندنی گشتگیر لە شوێنی کار بۆ کوکردنەوهی زانیاری لەسەر مەترسییەکان و ئاماری رووداوکان.

۴- ھەماھەنگی لاواز لە نیوان لایەنە پەيوەندیدارەکان: جێبەجێکردنی ستانداردەکانی OSH پێویستی بە ھەماھەنگی بەھێز ھەییە لە نیوان لایەنە پەيوەندیدارە جیاوازهکاندا، لەوانەش دەزگا حکومییەکان، خواھنکارەکان، کرێکاران و رێکخراوەکانی کۆمەلگەیی مەدەنی. بەلام ئاستی ھەماھەنگی لە عێراق و ھەریمی کوردستان لە ئاستی پێویستدا نییە. ئەم نەبوونی ھاوکارییە کاریگەری نەرینی لەسەر جێبەجێکردن و چاودێریکردنی ستانداردەکانی OSH ھەییە، کە رێگری دەکات لە باشتربوونی سەلامەتی شوێنی کار.

۵- چاودێریکردنی شوێنی کار بە شیۆھیەکی ناتەواو: چاودێریکردنی شوێنەکانی کار رۆلیکی گرنگ دەگێرێت لە دنیابوون لە پابەندبوون بە رێساکانی OSH. بەلام لە عێراق و ھەریمی کوردستان میکانیزمی چاودێری شوێنی کار بە شیۆھیەکی پێویست دانەنراوە و جێبەجێنە کراوە. سەرچاوهی کەم و توانای جێبەجێکردنی سنوورداری بەشدارن لە چاودێریکردنی ناکاریگەری ستانداردەکانی OSH، کە لە ئەنجامدا بارودۆخی کارکردن ناستاندارد و زیادبوونی مەترسی بۆ کرێکاران دروست دەکات.

۶- نەبوونی بەرنامەییەکی نیشتمانی بۆ پەرەپێدانی توانا: بنیاتنایی توانا پێویستەکان لە OSH دا زۆر گرنگە بۆ جێبەجێکردنی ستانداردەکانی سەلامەتی بە شیۆھیەکی کاریگەر. بەلام لە عێراق و ھەریمی کوردستان دەستپێشخەری پەرەپێدانی توانا بە شیۆھیەکی پێویست نابینرێت. ئەمەش بریتیە لە بەرنامەکانی راپێدان بۆ پیشەییەکانی OSH، باشترکردنی ژێرخانی بۆ پشکینی شوێنی کار،

و بهرزکردنه وهی شاره زایی ته کنیکی پیویست بو چاره سه رکردنی ئاسته نگه کانی OSH به شیوه یه کی کاریگهر.

۷- ده ستیپشخه ری هوشیاری و راهینانی ناته واو: دروستکردنی کلتوری سه لامه تی و هوشیارکردنه وهی کریکاران بو پهروه رده کردنی ژینگه یه کی سه لامه تی کارکردن زور گرنه گه. به لام هه لمه ته کانی هوشیاری و خولی راهینان له سه ر ئاستی نیشتمانی له عیراق و ههریمی کوردستان به شیوه یه کی گونجاو نه نجام نادرین. هه ولی ته واو نادریت بو هوشیارکردنه وهی خاوه نکاران و کریکاران سه باره ت به ریساکانی OSH، خو پاراستن له مه ترسی، و به کارهینانی دروستی ئامیره کانی پاراستنی که سی (PPE).

داتا و ئاماره کانی قوربانانی کار له سالی ۲۰۲۵ دا:

به هوی نه بوونی داتا و زانیاری وورد و دروست له عیراق و ههریمی کوردستان ده باره ری رهوشی سه لامه تی و ته ندروستی پیشه یی ناروونی له م سیکته ره دروستکردوه. هیچ هه لسه نگاندیکی گشتگیر بو شوینه کانی کار نه نجام نه دراوه تا جوړ و ئاستی مه ترسیه کان دیاری بکریت، ههروه ها له بهر نه وهی زانیاریه کان ده باره ری رووداوه کانی کار که موکوری زوری تیدایه ناکرینه بنه ما بو دیاریکردنی جوړ وهوکاره کانی رووداوه کان. ئاستی هه ماهه نگی نیوان لایه نه په یوه ندیداره کان لاوازه نه مه ش کاریگه ری سلبی هه یه له سه ر جیبه جیکردنی پیوه ره کانی سه لامه تی و ته ندروستی پیشه یی وه کو پیویست چاودیری شوینه کانی کار ناکریت. توانا پیویستیه کان له م بواره دا وه کو پیویست دروست نه کراون تا بخرینه گه پر بو پته وکردنی پیوه ره کان. هه لمه تی هوشیاری و کردنه وهی خولی راهینان له ئاستی نیشتمانی وه کو پیویست نه نجام نادرین که یارمه تیده ر بیته بو دروستکردنی کلتوری سه لامه تی و بهرزکردنه وهی ئاستی هوشیاری کریکاران.

سه لامه تی و ته ندروستی پیشه یی و مافی کریکاران:

دلنیا بوون له سه لامه تی و ته ندروستی پیشه یی (OSH) ی کریکاران بو پاراستنی ماف و خو شگوزه رانیان زور گرنه گه. نه م راپورته به دوا داچوون بو دوخی ئیستای مافه کانی کریکاران ده کات له پیوه ندی له گه ل OSH له کوردستان و عیراق. نه و زانیاریانه ی که پیشکه ش کراون په نگدانه وهی دوخیکی نیگه رانکه رن، له گه ل ژماره یه کی بهرچاو له کوژراو و برینداربوونی کریکاران. جگه له وه ش، حالته تابه ته کانی پیشیلکاریه کان زیاتر تیشک ده خه نه سه ر نه و ته حه ددایانه ی که کریکاران له پاراستنی بارودوخی کارکردنی سه لامه ت و ته ندروستدا رووبه پروویان ده بیته وه.

به پیی زانیاریه کان که ریکخراوه که مان له ریگه ی کارکردنی مهیدانی و په یوه ندی له گه ل ده سه لاته په یوه ندیداره کان له به غدا و هه ولیر ده ستیمان که وتوووه، پشتراستکراوه ته وه که له سالی ۲۰۲۵ له

عیراقدا ۳۰۰۹ کریکار له کاتی کارکردندا بریندار بوون، له وانه ۱۲۰۲ کریکار له پاریزگای به غدا. ههروه ها ۱۰۶۳ حالته تی برینداربوون له که رتی بیناسازی تو مار کراون، له وانه ۵۳۸ حالته تی که وتنه خواره وه له کاتی کارکردندا.

له نیوان نه م حالته تانه دا، ۲۳ کریکار ژانیان له ده ستداوه، له وانه ش ۷ کریکار ته مه نیان که متر بووه له بیست سال.

ئاماره کان پشتراستکراونه ته وه به زانیاریه کانی ناوه ندی نیشتمانی ته ندروستی و سه لامه تی پیشه یی، به لام ده بیته ئاماژه بدریت به وه ی که ژماره ی راستی نه و کریکارانه ی ژانیان له ده ستداوه په نگه زیاتر بیته، چونکه هه ندیک حالته ت تو مار نه کراون یان به فهرمی هه والیان له باره وه نه دراوه. له ئاستی ههریمی کوردستانی عیراق، ژماره ی نه و کریکارانه ی ژانیان له ده ستدا له سالی ۲۰۲۵ گه شتوووه به ۵۶ کریکار، به م شیوه ی خواره وه:

سلیمانی: ۲۹ کریکار
هه ولیر: ۱۷ کریکار
دهوک: ۶ کریکار
هه له بجه: ۱ کریکار
گه رمیان: ۳ کریکار

ههروه ها ژماره ی برینداربووان زیاتر بووه له ۹۱ کریکار، و نه م ژمارانه پشتراستکراونه ته وه له گه ل یه کیتییه کریکاریه په یوه ندیداره کان له ههریمی کوردستانه و داتا و که یسانه ی له م راپورته دا خراوه ته پروو، جه خت له سه ر پیویستی به په له ده که نه وه بو باشترکردنی ریوشوینی سه لامه تی و ته ندروستی پیشه یی له کوردستان و عیراق. ژماره ی بهرچاوی کوژران و برینداربوونی کریکاران، له گه ل پیشیلکردنی مافی کریکاران، وینه یه کی تاریکی بارودوخی ئیستا ده کیشیت. زور گرنه گه بو ده سه لاتداران، خاوه نکاره کان و ریکخراوه په یوه ندیداره کان که هاوکاری بکه ن و نه وله ویه ت بده ن به په ره پیدان و جیبه جیکردنی ریسا گشتگیره کانی سه لامه تی، بهرنامه ی راهینانی کاریگه ر، و سیسته می چاودیریکردنی به هیز. پاراستنی مافه کانی کریکاران و دلنیا بوون له خو شگوزه رانیان پیویسته له پیشه نگی هه وله کان بیته بو پهروه رده کردنی ژینگه یه کی سه لامه ت و ته ندروست بو هه مووان.

رۆل و ئەرك و بەرپرسیاریتی دامەزراره نیشتمانیەکانی پەيوەندیدار بە تەندروستی و

سەلامەتی پیشەیی:

دامەزرارهکانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی پۆلێکی چاره‌نووساز دەگێرێت لە پێشخستنی و دڵنیابوون لە ستانداردەکانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی. لێره‌دا ئەركە سەرەکییەکانیان دەخەینەپروو:

۱- **پەرەپێدانی یاسادانان و سیاسەت:** ئەم دامەزراره بەرپرسیارن لە پەرەپێدان و دارشتنی یاسا و سیاسەت و ستراتیژی و پلانی کارکردنی نیشتمانی پەيوەست بە تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی. ئەم سیاسەتە ئامانجیان باشتکردنی بارودۆخی شوینی کار و پاراستنی مافی کرێکاران و ڕێگریکردن لە برینداربوون و نەخۆشییە پیشەییەکانە.

۲- **توێژینه‌وه و کۆکردنه‌وهی زانیاری:** توێژینه‌وه ئەنجام دەدەن و زانیاری لەسەر کێشه‌کانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی کۆدەکاتەوه. ئەمەش کۆکردنه‌وهی زانیاری لەسەر مەترسییەکانی شوینی کار، نەخۆشییە پیشەییەکان و ئاماری پرووداوه‌کان دەگرێتەوه. ئەو زانیاریانە‌ی کە کۆکراونەتەوه یارمەتیدەرن لە دیاریکردنی بواره‌یە کە مایه‌تییه‌کان بۆ دەستپێوەردان و پەرەپێدانی سیاسەت و ڕێنماییەکانی بنەمادار بە بەلگە.

۳- **ستانداردەکانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی:** بەشدارن لە پەرەپێدان و جێبەجێکردنی ستانداردەکانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی، کاردەکەن بۆ دانانی ڕێنمایی و ڕیسا و ستانداردی تەکنیکی بۆ پیشەسازی و کەرته‌ جیاوازه‌کان. ئەم ستانداردانە پابەندبوون بە باشترین پراکتیزە نێودەولەتییەکان مسۆگەر دەکەن و چوارچۆیە‌یە کە بۆ خاوه‌نکارەکان دابین دەکەن بۆ دروستکردنی شوینی کارکردنی سەلامەت و تەندروست.

۴- **په‌ینان و بنیاتنانی توانا:** پۆلێکی بەرچاو دەگێرێن لە پێشکە‌شکردنی بەرنامه‌کانی پاهێنان و دەستپێشخەرییەکانی بنیاتنانی توانا بۆ بەرزکردنه‌وهی زانیاری و لێهاتوووییەکانی لە نێوان کرێکاران، خاوه‌نکارەکان و پیشەییەکانی OSH. ئەم بەرنامانە‌ی پاهێنان ئامانجیان ھۆشیارییە سەبارەت بە مەترسییەکانی شوینی کار، پێشخستنی خۆپاراستن، و بەکارھێنانی کاریگەرانی ئامێرەکانی پاراستنی کەسی. ھەرھە‌ھا یارمەتی بنیاتنانی توانای پشکنەرانی OSH و بەرپرسیاری بەرپرسیارن لە جێبەجێکردنی ڕیساکانی OSH دەدەن.

۵- **پشکنین و پابەندبوون:** بە ھەماھەنگی لەگەڵ دەسەلاتە پەيوەندیدارەکان، پشکنین و ھەلسەنگاندنی شوینەکانی کار ئەنجام دەدەن بۆ دڵنیابوون لە پابەندبوون بە ڕیساکانی OSH. پشکنینەکان ئەنجام دەدرێن بۆ دیاریکردنی مەترسییەکان، ھەلسەنگاندنی ئاستی مەترسییەکان، و پشتراستکردنه‌وهی ئەوھە

کە ئایا خاوه‌نکارەکان پێشخستنی کۆنترۆڵکردنی گونجاو جێبەجێ دەکەن بۆ پاراستنی تەندروستی و سەلامەتی کرێکاران. ھەرھە‌ھا کاردەکەن بۆ بەھێزکردنی میکانیزمەکانی جێبەجێکردن و گرتنەبەری پێشخستنی دژی خاوه‌نکارە پابەندەبووکان.

۶- **ھاوکاری و ھەماھەنگی:** ئەم دەزگایانە ھاوکاری لەگەڵ ڕیکخراوە نیشتمانی و نێودەولەتییەکان دەکات، لەوانەش دامەزراره حکومییەکان، ڕیکخراوە کۆمەڵگای مەدەنی، و دەزگا نێودەولەتییەکان، بۆ بەھێزکردنی پراکتیکەکانی OSH. ئەمەش بریتییه لە ھاوبەشکردنی زانیاری، ئەزموون و باشترین پراکتیزەکان، ھەرھە‌ھا بەشداریکردن لە کۆر و کۆنفرانسه‌ ناوچەیی و نێودەولەتییەکانی پەيوەست بە تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی.

۷- **ھەلمەتەکانی ھۆشیاری:** پۆلێکی گەرم دەگێرن لە بەرزکردنه‌وهی ھۆشیاری لە نێوان کرێکاران، خاوه‌نکاران و خەلکی گشتی سەبارەت بە پرسەکانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی. ھەلمەتی ھۆشیاری ئەنجام دەدەن، کەرەستە‌ی پەرورده‌یی بڵاودەکەنەوه، و OSH لە ڕیگە‌ی کەناله‌ میدیاییە جیاوازه‌کانەوه بەرھووێش دەبەن بۆ پەرورده‌کردنی کلتوری سەلامەتی لە شوینی کاردا.

بە گشتی، دامەزراره‌کانی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی ھەک دەسەلاتێکی ناوھندی بەرپرسیارە لە دارشتنی سیاسەتەکان، جێبەجێکردنی ستانداردەکان، پێشکە‌شکردنی پاهێنان، ئەنجامدانی پشکنینەکان، و بەرھووێشکردنی ھۆشیاری بۆ دڵنیابوون لە خۆشگوزەرانی کرێکاران و باشتکردنی تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی بارودۆخەکان لە سەرانبەری ولاتدا.

رۆلی سەندیکاکانی کرێکاران لە دابینکردنی شوینی کاری سەلامەت و تەندروست بۆ کرێکاران

سەندیکاکان پۆلێکی سەرەکی دەگێرن لە پاراستنی مافی کرێکاران بۆ ئەوھە شوینی کاریکی سەلامەت و تەندروستیان ھەبێت. لێره‌دا چەند پۆلێکی سەرەکی دەخەینەپروو کە سەندیکاکان لەم پرووھە بەجێ دەھێنن:

۱- **داکۆکیکردن و نوێنەرایەتیکردن:** سەندیکاکان ھەک دەنگی بەکۆمەڵی کرێکاران کاردەکەن، داکۆکی لە ماف و بەرزوونەندییەکانیان دەکەن لە پەيوەندی لەگەڵ سەلامەتی و تەندروستی پیشەیی (OSH). ئەوان نوێنەرایەتی نیگەرانییەکانی کرێکاران دەکەن و دانوستان لەگەڵ خاوه‌نکارەکان، دەزگاکانی حکومەت و لایەنە پەيوەندیدارەکانی دیکە دەکەن بۆ دڵنیابوون لەوھە کە ستانداردەکانی OSH دەپارێزێن و باشت دەکریین.

۲- دانوستاندن له سەر ستاندارده کانی OSH: سه نديکاکان چالاكانه به شدارى له پرۆسه کانی گفتوگوى به کومه له ده کهن بو دانوستاندن له سەر ستاندارد و بره کانی OSH له چوارچيويه پيککه وتنه به کومه له کاند. نه وان هه ولده ده ن پاريزگارويه کى گونجاو بو کريکاران ده سته بهر بکه ن، له وان هه ش دابينکردنى ئاميرى سه لامه تى، به نامه ي راهيئان، پيوشويى کونترۆلکردنى مه ترسيه کان و کاته کانی کارکردن و پشوودانى گونجاو.

۳- چاوديري و جيبه جيکردن: سه نديکاکان چاوديري جيبه جيکردن و جيبه جيکردنى پيسا و ستاندارده کانی OSH ده کهن له شويته کانی کاردا. نه وان پشکينى به رده وام نه نجام ده ده ن، به شدارى له ليژنه هاوبه شه کانی ته ندروستى و سه لامه تى ده کهن، و دلنيا ده بن له وهى که خاوه نکاره کان نه رکه ياسايه کانين جيبه جي ده کهن بو دابينکردنى بارودوخى سه لامه تى کارکردن. کاتيک پيشيلکاريه کان رووده ده ن، سه نديکاکان به تومارکردنى سکالا، ده ستيکردنى ناره زايه تى، يان داواى په نابردنى ياسايى بو پاراستنى مافه کانی کريکاران هه نگاوه ده گرن.

۴- په روه رده و راهيئان: سه نديکاکان پوئينى گرنگ ده گيرن له هوشيارکردنه وهى کريکاران سه باره ت به مافه کانين بو شويى کاريكى سه لامه ت و ته ندروست. نه وان به نامه ي په روه رده و راهيئان پيشکه ش ده کهن بو به ييزکردنى کريکاران به زانيارى سه باره ت به مه ترسيه کانى OSH، پيوشويى خو پاريزى، و مافه ياسايه کانين. به به رزکردنه وهى هوشيارى کريکاران، سه نديکاکان به شدارى ده کهن له په رهيئانى کلتورى سه لامه تى و هانده رى به شدارى چالاكانه له ده ستيپيشه خه ريه کانى OSH.

۵- پشتگيري بو کريکارانى بريندار: له حاله ته کانی برينداربوونى په يوه ست به کاره وه، سه نديکاکانى کريکارى پشتگيري و هاوکارى پيشکه ش به کريکارانى زيانيکه وتوو ده کهن. نه وان يارمه تى کريکارانى بريندار ده ده ن بو به پيوه بردنى پرۆسه ي قه ره بووکردنه وهى کريکاران، دلنيابوون له ده ستره گه يشتق به چاره سه رى پزيشكى و چاڪسازى، و داكوكى له قه ره بووکردنه وه و يارمه تيه گونجاوه کان ده کهن. هه روه ها سه نديکاکان هه ولده ده ن بو ريگرىکردن له رووداوه کانی شويى کار له ريگه ي پيوشويى چالاكانه و باشتکردنى به رده وامى ستاندارده کانی OSH.

۷- هاوکارى و هاوبه شى: سه نديکاکان هاوکارى له گه ل لايه نه په يوه نديداره کانی تر ده کهن، له وان هه ش خاوه نکاره کان، ده زگانى حکومه ت و ريکخراوه کانی کومه لگه ي مه ده نى، بو پيشخستنى OSH. نه وان به شدارى له کوپه ندى سى قولىدا ده کهن و به شدارى له گفتوگودا ده کهن بو دارشتنى سياسه ت و پيسا و به نامه کان که سه لامه تى کريکاران له پيشينه دان. هه وله هاوبه شه کان به شدارن له په رهيئانى ستراتيژيه گشتگير و کاريگه ره کانی OSH.

سه نديکاکان به به شدارى چالاكانه له م پوئلانده دا، وه ک داكوكيکاريكى گرنگ بو مافه کانی کريکاران بو شويى کاريكى سه لامه ت و ته ندروست کارده کهن. هه وله کانين نه ک ته نها سوود به تاكه کانی

کريکاران ده گه يه نن به لکو به شدارن له باشتکردنى گشتى ستاندارده کانی OSH و خوشگوزهرانى هيئى کار به گشتى.

روئى ريکخراوه کانی کومه لگای مه ده نى له که رتى ته ندروستى و سه لامه تى پيشه يى

ريکخراوه کانی کومه لگای مه ده نى (CSOS) پوئينى به رچاو ده گيرن له که رتى ته ندروستى و سه لامه تى پيشه يى (OSH). به شداريکردن يارمه تيه ره بو ته واوکردنى هه وله کانی حکومه ت، پرکردنه وهى که ليئه کانی سه رچاوه و شاره زايى، و داكوكيکردن له باشتکردنى سه لامه تى شويى کار. ليئه دا چه نند پوئينى سه ره کى ريکخراوه کومه لگای مه ده نى له که رتى OSH ده خه ينه پروو:

۱- داكوكيکردن و هوشيارى:

ريکخراوه کومه لگای مه ده نى چالاكانه داكوكى له مافه کانی کريکاران ده کهن و سياسه ت و پراکتیکه کانی OSH باشت ده کهن. نه وان هوشيارى به رز ده که نه وه سه باره ت به مه ترسيه کانى شويى کار، نه خوشيه پيشه ييه کان، و گرنگى بارودوخى سه لامه تى کارکردن له ريگه ي هه لمه ته کان، به نامه کانی په روه رده ي گشتى و گه ياندى ميدياوه. زورجار ريکخراوه کومه لگای مه ده نى له گه ل سه نديکاکانى کريکاران، گروه کومه لايه تيه کان و لايه نه په يوه نديداره کانی ديکه هاوکارى ده کهن بو کاريگه ريکردن له سه ر سياسه ت و پيساكان که ته ندروستى و سه لامه تى کريکاران ده پاريزن.

۲- تواناسازى و راهيئان:

ريکخراوه کانی کومه لگای مه ده نى به نامه ي راهيئان، وورک شوپ و سيمينار پيشکه ش ده کهن بو به رزکردنه وهى زانيارى و ليها توويه کانی OSH له نيوان کريکاران، خاوه نکاران و پيشه ييه کانی OSH. نه وان به شدارى ده کهن له بنياتنانى تواناي کريکاران و ريکخراوه کان بو ده ستنيشانکردنى مه ترسيه کان، هه لسه نگاندى مه ترسيه کان و جيبه جيکردنى پيوشويى خو پاريزى گونجاو. ريکخراوه کانی کومه لگای مه ده نى له وان هيه سه رنجيان له سه ر پيشه سازيه تايه ته کان بيت يان گروه لاوازه کان بکه نه ئامانج، وه ک کريکارانى نافه رمى، کوچه ران، يان ژنان، بو دلنيابوون له ده ستره گه يشتنيكى په کسان به زانيارى و سه رچاوه کانی OSH.

۳- تويزينه وه و کوکردنه وهى زانيارى:

زورجار ريکخراوه کانی کومه لگای مه ده نى تويزينه وه و راپرسى و ليکولينه وه نه نجام ده ده ن بو کوکردنه وهى زانيارى له سه ر مه ترسيه کانى شويى کار، نه خوشيه پيشه ييه کان و رووداوه کان. نه وان به شدارى ده کهن له بنکه ي زانيارى له ريگه ي ده ستنيشانکردنى پرسه سه ره لداوه کانی OSH و کوکردنه وهى زانيارى که ده توانن پشتگيري له برياردان و په رهيئانى سياسه ت بکه ن له سه ر بنه ماي به لگه. په نگه ريکخراوه کانی کومه لگای مه ده نى هاوکارى له گه ل دامه زراوه نه کادي ميه کان، ده زگانى

حکومت و ریکخواه تووژینه وه کانی تر بکه ن بۆ ئه نجامدانی تووژینه وه ی گشتگیر له سه ر بابته کانی په یوه ست به OSH.

۴- هاوکاری و راویژکاری ته کنیکی:

ریکخواه کۆمه لگای مه ده نی شاره زایی ته کنیکی و پینمایی پیشکەش به شوینه کانی کار ده کەن، به تاییه ت ئه وانیه که سه رچاوه ی سنوورداریان هه یه، بۆ باشترکردنی پراکتیکه کانی OSH. ئه وان خزمه تگوزاری راویژکاری پیشکەش ده کەن، وردبینی سه لامه تی ئه نجام ده دەن، و پیشنیاره کان بۆ به رپوه بردنی مه ترسی و کۆنترۆلکردنی مه ترسی پیشکەش ده کەن. ریکخواه کانی کۆمه لگای مه ده نی ده توانن یارمه تی کۆمپانیا بچووک و مامناوه نده کان بده ن له په ره پیدانی سیسته می به رپوه بردنی OSH، جیبه جیکردنی پروتۆکۆله کانی سه لامه تی، و پابه ندبوون به رپسا په یوه نیدیاره کان.

۵- چاودیری و داکوکیکردن بۆ جیبه جیکردن:

ریکخواه کۆمه لگای مه ده نی چاودیری و هه لسه نگانندی جیبه جیکردنی سیاسه ت و رپساکانی OSH ده کەن، هه روه ها کاریگه ریه کانیان له سه ر خۆشگوزهرانی کریکاران. ئه وان له گه ل ده زگا کانی حکومه ت، خاوه نکاره کان و لایه نه په یوه نیدیاره کانی تر گفتوگو ده کەن بۆ چاره سه رکردنی بۆشاییه کان، باشترکردنی میکانیزمه کانی جیبه جیکردن، و داکوکی له ستاندارده تونده کانی OSH ده کەن له کاتی پێویستدا.

۶- هاوکاری و هاوبه شی:

ریکخواه کۆمه لگای مه ده نی هاوکاری له گه ل ده زگا حکومییه کان، ریکخواه نیوده وله تیه کان، سه ندیکاکان و لایه نه په یوه نیدیاره کانی دیکه ده کەن بۆ په ره پیدانی هاوکاری و ئالوگۆری باشترین پراکتیزه کان له که رتی OSH. ئه وان به شداری له تۆر و مه کو و هاوپه یمانیه کان ده کەن له سه ر ئاستی ناوخویی و نیشتمانی و نیوده وله تی بۆ هاوبه شکردنی ئه زموون و سه رچاوه و شاره زایی. زۆرجار ریکخواه کانی کۆمه لگای مه ده نی به شداری ده کەن له په ره پیدان و جیبه جیکردنی ده ستپیشخه ریه کانی OSH له رپگه ی پرۆژه ی هاوبه ش و هه لمه ته کانی داکوکیکردنه هاوبه شه کانه وه.

به شدارییه کانی ریکخواه کۆمه لگای مه ده نی له که رتی OSH دا زۆر گرنگه بۆ دروستکردنی شوینی کارکردنی سه لامه تر و ته ندروستتر، داکوکیکردن له مافه کانی کریکاران و په روه رده کردنی کلتوری خۆپاراستن. شاره زاییه جۆراوجۆره کانیان، په یوه ندیبه بنه ره تیه کانیان، و توانای کۆکردنه وه ی کۆمه لگاگان رۆلێکی گرنگ ده گیرن له پیشخستنی پراکتیک و سیاسه ته کانی OSH.

به رپرسیاریتی دابینکردنی ژینگه یه کی سه لامه ت و ته ندروست فره ئه رکه و دابه شبووه به سه ر چه ند لایه نیک، به لām به رپرسیاریتی سه ره کی له سه ر ئه ستۆی حکومه تی عێراق و کوردستانه. واتا هه ر لایه نیک له ریکگای به جیبه پینانی رۆلی دیاریکراوی خۆی ئامانجه گشتیه که به دیدیت. یه کیک له ئاسته نکه کانی باشترکردنی که رتی OSH له کوردستان و عێراق بریتیه له نه بوونی هه ماهه نگی نیوان لایه ن په یوه نیدیاره کان. نه بوونی هاوکاری له نیوان لایه نه په یوه نیدیاره کاند چهن دین ته حه دای به دوا ی خۆیدا هیناوه:

۱- به رپرسیاریتی پارچه پارچه کراو: دابه شکردنی به رپرسیاریتی له نیوان ئۆرگانه جیاوازه کانی حکومه تدا، وه ک وه زاره تی کار و کاروباری کۆمه لایه تی، وه زاره تی ته ندروستی، و وه زاره تی ژینگه، بووه ته هۆی نه بوونی هه ماهه نگی و لپرسینه وه ی روون. ئه م پارچه پارچه بوونه رپگری له په ره پیدان و جیبه جیکردنی سیاسه تی کاریگه ر ده کات.

۲- جیبه جیکردنی ریکخواه یی لاواز: له کاتیکدا رپساکانی OSH له شوینی خۆیانن، میکانیزمه کانی جیبه جیکردن زۆرجار لاواز و ناته واوون. سه رچاوه ی که م، له وان هه ش کارمه ند و ئامیره کان، توانای ده زگا کانی ریکخستنی بۆ ئه نجامدانی پشکینی به رده وام و دلنیا بوون له پابه ندبوون به ستاندارده کانی OSH سنووردار ده کات.

۳- به شداریکردنی سنوورداری لایه نه په یوه نیدیاره کان: به شداریکردنی لایه نه په یوه نیدیاره سه ره کییه کان، له وان هه ش خاوه نکاران، سه ندیکاکانی کریکاران و ریکخواه کانی کۆمه لگه ی مه ده نی، له دارشتنی سیاسه ت و پراکتیکه کانی OSH زۆرجار سنوورداره. دیدگا و شاره زاییه کانیان به شیوه یه کی گونجاو له به رچاو نه گیراون، له ئه نجامدا نه بوونی خاوه نداریتی و پابه ندبوون به باشترکردنی بارودۆخی OSH.

۴- هۆشیاری و راهینانی که م: هۆشیاری گشتی له باره ی ماف و به رپرسیاریتییه کانی OSH له نیوان کریکاران، خاوه نکاران و ده سه لاته په یوه نیدیاره کاند که مه. ئه گه ر به رنامه کانی راهینان و هه لمه ته کانی هۆشیاری به به رده وامی ئه نجام نه درین تیه گه یشتن بۆ گرنگی و جیبه جیکردنی ستاندارده کانی OSH که مه بیّت و ئاستی پابه ندبوون به رپوشوینه کانی OSH یش داده به زیّت.

۵- کۆکردنه وه و چاودیریکردنی زانیاری ناته واو: نه بوونی سیسته میکی گشتگیر بۆ کۆکردنه وه ی زانیاری، شیکردنه وه و هاوبه شکردنی زانیاری رپگری ده کات له توانای چاودیریکردن و هه لسه نگانندی کاریگه ری ده ستپیشخه ریه کانی OSH. به بۆ داتای ورد و نووی، ئه سه تمه ره وته کان ده ستنیشان بکریّت،

زانباريان نه‌ييت سه‌بارەت به مه‌ترسيه‌كاني شويني كار، هه‌لسه‌نگاندى مه‌ترسى و رپوشويني خوڤاري‌زي. ئەمەش ئاماده‌بىيان بوو رووداو و برينداربوون و نه‌خوشيه‌ پيشه‌يه‌كان زياد ده‌كات.

۳- سه‌رچاوه‌ي ناته‌واو: زورجار كارە نافه‌رميه‌كان په‌يوه‌ندييان به كه‌مداهات و ده‌ستراگه‌يشتن به سه‌رچاوه سنوورداره‌كانه‌وه هه‌يه. خاوه‌نكاره‌كان له كه‌رتى نافه‌رميدا رهنه‌گه به‌هوى كيشه‌ داراييه‌كانه‌وه ئاماده نه‌بن وه‌به‌ره‌يتان له رپوشوينه‌كاني OSH بکه‌ن. ئەمەش ده‌يitte هوى نه‌بووني ئاميري سه‌لامه‌تى پيوست و به‌نامه‌ي راهيتان و رپوشويني پاراستن بوو كريكاران.

۴- ريكخستنى كاري نافه‌رمى: كارە نافه‌رميه‌كان به ريكخستنى كارکردنى نه‌رم و نيان تايه‌ته‌ندن، وه‌كو كاتى كارکردنى نارېك، گرېبه‌ستى كاتى و شيوازي دامه‌زراندنى نافه‌رمى. ئەم هوكارانە ده‌توانن به‌شداربن له بارودوخي ناجيگير و پيشينينه‌كراوى كارکردن، ئەمەش وا ده‌كات كه جييه‌جيكردى رپوشويني به‌رده‌وامى OSH و دنيابوون له خوڤگوزه‌راني كريكاران چالاك ييت.

۵- چاوديري سنووردارى OSH: كه‌رتى نافه‌رمى له ده‌ره‌وه‌ي چوارچيوه‌ي ريكخستنى فه‌رمى كارده‌كات، ئەمەش چاوديريکردن و چاوديريکردنى پراكتيکه‌كاني OSH قورس ده‌كات. ده‌زگاکانی حكومه‌ت كه به‌رپرسيارن له جييه‌جيكردى OSH له‌وانه‌يه ده‌ستراگه‌يشتن و تواناي سنوورداريان هه‌يitte بوو پشکين و ريكخستنى شوينه‌ كارە نافه‌رميه‌كان به شيويه‌كي كاريگه‌ر.

۶- گروه‌كاني كريكاري لاواز: زورجار كارە نافه‌رميه‌كان گروه‌ كريكاريه‌ لاوازه‌كان راده‌كيشن، له‌وانه‌ش كوچبه‌ران، ژنان و كريكارانی گه‌نج. ئەم كه‌سانه له‌وانه‌يه رووبه‌رووي ئاسته‌نگي زياتر بينه‌وه له ده‌ستراگه‌يشتن به زانباريه‌كاني OSH، راهيتان و رپوشويني پاراستن. هه‌روه‌ها له‌وانه‌يه زياتر ئاماده‌بن بوو ئيستغلالکردن و بارودوخي كارکردنى ناپاري‌زراو.

بوو چاره‌سه‌رکردنى ئەم ته‌حه‌دايانه، په‌ره‌پيدانى هاوكارى له نيوان هه‌موو لايه‌نه په‌يوه‌نديداره‌كان كه به‌شدارن له OSH، زور گرنه‌گه. ئەمەش ئورگانه حكوميه‌كان، خاوه‌نكاره‌كان، سه‌نديكاکانی كريكاران، ريكخراوه‌كاني كوومه‌لگه‌ي مه‌ده‌نى و هاوبه‌شه نيوده‌وله‌تیه‌كان ده‌گرېته‌وه. پيوسته لايه‌نه‌كان پيکه‌وه كاريگه‌ن بوو په‌ره‌پيدانى ريبازيكي گشتگير و هه‌ماهه‌نگ بوو OSH كه په‌ره‌پيدانى سياسه‌ت، جييه‌جيکردن، بنیاتناني توانا، هوشيارکردنه‌وه و هاوبه‌شکردنى زانباري له‌خوبگريته. به دامه‌زراندنى ميکانيزمی كاريگه‌ر بوو هاوكارى، ده‌توانريته كه‌رتى OSH به‌هيز بکريته، كه ده‌يitte هوى شويني كارکردنى سه‌لامه‌تتر و ته‌ندروستتر بوو هه‌مووان.

ئابوری نافه‌رمى و ته‌ندروستی و سه‌لامه‌تى پيشه‌يي

يه‌کيک له ته‌حه‌داي به‌رچاو له داينکردنى ته‌ندروستی و سه‌لامه‌تى پيشه‌يي (OSH) له عيراق و هه‌ريمی کوردستان، زيادبووني بلابوونه‌وه‌ي هه‌لى كارە نافه‌رميه‌كانه. به پيى رووپوي هيزي كار كه له لايه‌ن بانكى نيوده‌وله‌تیه‌وه له سالی ۲۰۲۱ ئەنجامدراوه ۶۶.۶٪ تيكپاي كارکردن له عيراق له كه‌رتى نافه‌رميه. له هه‌لسه‌نگاندى ريكخراي كاري نيوده‌وله‌تى بوو ئابورى نافه‌رمى (۲۰۲۱) ده‌رده‌كه‌ويته ئابورى نافه‌رمى پرسىكى سه‌ره‌كويه له‌ناو كه‌رتى تايه‌ت له عيراقدا و كاريگه‌رى له‌سه‌ر كواليتي هه‌ردوو به‌ره‌م و خزمه‌تگوزارى و هه‌روه‌ها هه‌لى كار هه‌يه. هه‌لى كار كه بوو گه‌نجان زياتر له كه‌رتى نافه‌رميدا به‌رده‌سته كه گرېبه‌ستى فه‌رمى و پاراستنى كوومه‌لايه‌تى نييه. په‌ره‌سه‌ندنى چالاكويه ئابووريه‌ بچووكه‌كان له ئابوورى نافه‌رميدا، هه‌رچه‌نده له كاتى قه‌يرانه‌كاندا هه‌لى كار داين ده‌كات، به‌لام له دريترخايه‌ندا ده‌يitte هوى به‌رده‌وامبووني نافه‌رمى له بازاري كاردا ئەگه‌ر چاره‌سه‌ر نه‌كريته. گه‌شه‌ي ئابوورى نافه‌رمى كه به‌و كارانه تايه‌ته‌نده كه به ياساکانی كار ريك نه‌خراون يان پاريزراو نين، چه‌ندين به‌ربه‌ست له‌به‌رده‌م دنيابوون له OSH له شوينه‌كاني كاردا دروست ده‌كات. ليته‌دا چه‌ند خالتيكى سه‌ره‌كى ده‌خه‌ينه‌روو كه ده‌يitte تيشك بخه‌ينه‌ سه‌ر:

۱- نه‌بووني پاراستنى ياسايي: زورجار كارە نافه‌رميه‌كان له ده‌ره‌وه‌ي بازنه‌ي چوارچيوه و ريسا ياساييه‌كان كارده‌كهن. كريكارانی كه‌رتى نافه‌رمى له‌وانه‌يه هه‌مان پاريزگاري ياسايي و ماف و يارمه‌تیه‌كاني كارمه‌ندانی كه‌رتى فه‌رمى به‌هه‌رمه‌ند نه‌بن. ئەم نه‌بووني پاراستنى ياساييه، جييه‌جيكردى ستاندارده‌كاني OSH و لپرسينه‌وه له خاوه‌نكاره‌كان له داينکردنى بارودوخي سه‌لامه‌تى كارکردن قورس ده‌كات.

۲- هوشيارى سنووردار له OSH: كريكارانی نافه‌رمى، له‌وانه‌ش كه‌سانى خوڤه‌خش و ئەوانه‌ي له كارگه بچووكه‌كاندان، له‌وانه‌يه هوشيارى سنوورداريان هه‌يitte له بنه‌ما و پراكتيکه‌كاني OSH. له‌وانه‌يه

WWW.PFO-KU.ORG

تقرير:

واقع السلامة والصحة المهنية
في العراق واقليم كردستان
لسنة 2025

منظمة السلام والحرية

ريڤخراوى ئاشتى و ئازادى:

ريڤخراوى ئاشتى و ئازادى ناهكومى سه ربه خوڤيه كار له سه ر مافى مروڤ و پيڤكه وه ژيان ده كات، ئوڤيسى سه ره كى له شارى هه وليڤه.
به فه رمى له هه ردوو فه رمانگه ي ناهكومى له هه ريڤمى كوردستان و عيڤراق توڤماره.

WWW.PFO-KU.ORG

PFO@PFO-KU.ORG